

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ

1. Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Για την ανάπτυξη μιας παραγράφου αρχικά απαιτείται η συγκέντρωση επαρκούς και έγκυρου υλικού, με το οποίο θα υποστηριχθεί πειστικά η θεματική πρόταση. Αξίζει ακόμη να παρατηρηθεί ότι στη διαδικασία της παραγραφοποίησης δεν πρέπει να υπάρχει αυτοσχεδιασμός αλλά προσχεδιασμός, δηλαδή εξασφάλιση αξιόλογων λεπτομερειών και μέριμνα για τη διάρθρωση - δομή τους.

Τι είναι;

Παράγραφος είναι το θεματικά αυτοτελές τμήμα του γραπτού πεζού λόγου, το οποίο διαθέτει νοηματική ενότητα και είναι στενά συνδεδεμένο με το συνολικό κείμενο.

Ποιος είναι ο ρόλος της παραγράφου;

Με τη χρήση της παραγράφου, επιδιώκεται η αποτελεσματική μεταβίβαση επαρκών πληροφοριών, που διαφωτίζουν μια πλευρά του ευρύτερου προβληματισμού ενός θέματος.

Η παράγραφος αποτελεί μικρογραφία του κειμένου τόσο δομικά όσο και λειτουργικά.

Αντιστοιχία όρων παραγράφου και δοκιμίου/επιστημονικού κειμένου

Δομικά

Παράγραφος - Δοκίμιο (επιστημονικό κείμενο)

Θεματική πρόταση - περίοδος Πρόλογος

Λεπτομέρειες (σχόλια) - Ανάπτυξη

Κατακλείδα-Επίλογος

Λειτουργικά

Η παράγραφος προσεγγίζει μια πτυχή ενός προβλήματος – φαινομένου, το αναπτύσσει διεξοδικά και προσφέρει, καταληκτικά, έγκυρο και χρήσιμο πληροφοριακό υλικό στον αναγνώστη

Η παράγραφος δεν έχει την αυτοτέλεια του κειμένου, διότι εξαρτάται νοηματικά από την προηγούμενη και προετοιμάζει την επόμενη.

Tip

Η έκταση μια ολοκληρωμένης νοηματικά και λειτουργικής παραγράφου θα πρέπει συμβατικά να οριοθετείται μεταξύ 10 – 20 σειρών.

Όλα τα γραπτά κείμενα χωρίζονται σε παραγράφους, γιατί αυτό σηματοδοτεί την ολοκλήρωση ενός νοήματος και τη μετάβαση σε μια άλλη νοηματική ενότητα.

Δομή παραγράφου

- Θεματική πρόταση – περίοδος
- Λεπτομέρειες - σχόλια
- Συμπέρασμα - σύνδεση

Θεματική περίοδος

Είναι η πρόταση που εκθέτει την ιδέα και αναγγέλλει το περιεχόμενο της παραγράφου.

Αποτελεί τη βάση (κεντρικό άξονα) όπου οικοδομείται η υπόλοιπη παράγραφος.

Είναι συνήθως η πρώτη ή η δεύτερη περίοδος της παραγράφου.

Tip

Στη συγγραφή το πρώτο βήμα είναι η επιλογή των στοιχείων που θα πρέπει να περιέχονται ή να αποκλείονται στην εκάστοτε παράγραφο.

Θα πρέπει να διατυπώνεται με σαφήνεια η θεματική πρόταση, η οποία θα περιορίζει και θα κάνει πιο συγκεκριμένο το θέμα.

Η κύρια ιδέα της παραγράφου θα πρέπει να εκφράζεται με σαφήνεια, ακρίβεια και συντομία.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Μην παραλείπετε την επιστημονική τεκμηρίωση των λεγομένων μέσω ενδοκειμενικών αναφορών, όταν οι παράγραφοι συνθέτουν ένα επιστημονικό κείμενο.

Τρόποι έναρξης μιας θεματικής περιόδου:

«Υποστηρίζεται συχνά ότι...»

«Λέγεται συχνά ότι...»

«Σύμφωνα με τον/την...»

«Είναι σαφές ότι...»

Συνδετικές λέξεις - φράσεις που συνδέουν τη θεματική πρόταση με τις λεπτομέρειες

«Ειδικότερα...»

«Αναντίρρητα...»

«Πράγματι...»

«Πιο συγκεκριμένα...»

«Αναλυτικότερα...»

«Για το λόγο αυτό...»

«Με άλλα λόγια...»

«Έτσι...»

«Οπωσδήποτε...»

«Αρχικά...»

«Στην περίπτωση αυτή...»

«Εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία...»

«Με αφετηρία τη θέση αυτή...»

«Κατά συνέπεια είναι ανάγκη...»

Λεπτομέρειες

Οι άλλες προτάσεις που αναπτύσσουν επαρκώς την ιδέα της θεματικής πρότασης.

Στηρίζουν και τεκμηριώνουν τη θεματική πρόταση.

Διασαφηνίζουν, αιτιολογούν, παρουσιάζουν τα αποτελέσματα, ώστε να εξασφαλίζεται η επαρκής ανάπτυξη της ιδέας που προβάλλεται στη θεματική.

Ο ρόλος των λεπτομερειών

Κάθε πρόταση μέσα σε μια καλή παράγραφο μπορεί να ταξινομηθεί σε δύο ομάδες: τις βασικές και τις βοηθητικές.

Βασική πρόταση: υποστηρίζει άμεσα την κύρια ιδέα της παραγράφου παρέχοντας στον αναγνώστη κάτι καινούργιο γι' αυτήν.

Βοηθητική πρόταση: υποστηρίζει έμμεσα τη βασική πρόταση.

Συμπέρασμα – σύνδεση

Τι είναι;

Το γενικό συμπέρασμα που ολοκληρώνει όσα έχουν αναλυθεί στις λεπτομέρειες.

Συγχρόνως, προετοιμάζει τη μετάβαση στην επόμενη παράγραφο. Η πρόταση κατακλείδα πρέπει να θυμίζει στον αναγνώστη την κύρια ιδέα της παραγράφου.

Ενδεικτικοί τρόποι

«Συνάγεται το συμπέρασμα...»

«Συνοψίζοντας επισημαίνεται ότι...»

«Γίνεται, επομένως, ανηληπτό ότι...»

«Συμπεραίνεται ότι...»

«Συμπερασματικά, έχει καταστεί σαφές...»

Ορθή παράγραφος

α) Σαφής σκοπός

Διατυπώνεται με σαφήνεια στη θεματική πρόταση και καθορίζει την ανάπτυξη της παραγράφου.

β) Επαρκής ανάπτυξη

Υλικό με το οποίο διασαφηνίζεται ή αποδεικνύεται η κύρια ιδέα της παραγράφου κατά τρόπο πειστικό.

γ) Ενότητα

Οι λεπτομέρειες της παραγράφου (πληροφορίες, παραδείγματα, σχόλια, ιδέες ...) έχουν άμεση ή έμμεση συνάφεια με το σκοπό της θεματικής περιόδου.

ΠΡΟΣΟΧΗ:

Σε μια παράγραφο αναπτύσσεται ένα μόνο επιμέρους θέμα, αυτό που δηλώνεται στη θεματική περίοδο.

Πώς κατατάσσονται οι λεπτομέρειες;

- από τα γνωστά στα άγνωστα
- από τα εύκολα στα δύσκολα
- από τα λιγότερο σπουδαία στα περισσότερα σημαντικά ή το αντίστροφο
- με χρονολογική σειρά

Συνοχή

Εκφραστική σύνδεση των νοημάτων.

Η κατάταξη των λεπτομερειών με τη χρήση κατάλληλων συνδετικών λέξεων ή φράσεων, ώστε να είναι εφικτή η παρακολούθηση του προβληματισμού του συγγραφέα.

Τρόποι που εξασφαλίζουν συνοχή στην παράγραφο:

Αντωνυμίες:

Οι αντωνυμίες αναφέρονται σε προσδιοριζόμενα ουσιαστικά προηγούμενων προτάσεων ή περιόδων.

Μεταβατικές - διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις:

1) Λέξεις που δηλώνουν χρονική σχέση:

ταυτόχρονα, συγχρόνως, προηγουμένως, ύστερα, έπειτα, στη συνέχεια, αμέσως, τέλος, κατόπιν, εν τω μεταξύ, αργότερα, τώρα, πριν, ενώ, καθώς, αφότου ...

2) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν πρόθεση, ομοιότητα, αναλογία, συμπλήρωση:

επιπλέον, επίσης, ακόμα, επιπροσθέτως, παράλληλα, εξάλλου, εκτός από αυτό, συμπληρωματικά, κοντά σε αυτό, ας σημειωθεί ακόμη ότι...

3) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν αντίθεση - εναντίωση:

ωστόσο, αντίθετα, εντούτοις, παρόλο που, αντίστροφα, απεναντίας, μολαταύτα, άλλωστε, ακόμα και αν, μολονότι, σε αντίθεση με, δε συμβαίνει όμως το ίδιο...

4) Λέξεις ή φράσεις που εισάγουν επεξήγηση:

με άλλα λόγια, ειδικότερα, αυτό σημαίνει ότι, δηλαδή, συγκεκριμένα, σαφέστερα, μια διευκρίνιση στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη, για να γίνει πιο σαφές, ακριβέστερα...

5) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν συμπέρασμα ή σχέση αιτίου - αποτελέσματος:

επομένως, συνεπώς, συμπερασματικά, άρα, κατά συνέπεια, όπως προκύπτει, ανακεφαλαιώνοντας, για το λόγο αυτό, αυτό οφείλεται σε, ως αποτέλεσμα παρατηρείται, για τους παραπάνω λόγους

6) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν τοπική σειρά ή σχέση:

εδώ, εκεί, κοντά, μακριά, στο σημείο αυτό, μέσα έξω

7) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν έμφαση ή βεβαιότητα:

πράγματι, ιδιαίτερα, ξεχωριστά, αξίζει να τονιστεί, ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται, εκείνο που προέχει, είναι αξιοπρόσεκτο ότι, προπάντων, ειδικά, περισσότερο, το κυριότερο όμως είναι, ανανίρρητα, σαφές καθίσταται ότι...

2. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Η ανάπτυξη μιας παραγράφου μπορεί να επιτευχθεί με τους εξής τρόπους:

- με ορισμό
- με διαίρεση
- με παραδείγματα
- με σύγκριση - αντίθεση
- με αναλογία
- με αιτιολόγηση

α) Με ορισμό

Ορισμός είναι ο καθορισμός και η έκθεση των κύριων γνωρισμάτων μιας έννοιας.

Η έννοια αυτή κατά κανόνα παρουσιάζεται στη θεματική περίοδο της παραγράφου και κατόπιν στις λεπτομέρειες αναλύονται τα κύρια χαρακτηριστικά της.

Ορίζω σημαίνει:

- ανακαλύπτω μια άλλη λέξη, γενικότερη και πιο γνωστή από την οριζόμενη, η οποία να αποδίδει τα γενικά χαρακτηριστικά της και στη συνέχεια γνωστοποιώ εκείνες τις λεπτομέρειες που θα επιτρέψουν τη διάκρισή της από μια άλλη
- Ο ορισμός πρέπει ν' απαντά στην υποτιθέμενη ερώτηση του αναγνώστη:

«Τι εννοείτε με αυτό;»

«Τι είναι αυτό;»

Tip

Ένας ορισμός δεν μπορεί να περιέχει την έννοια που θέλουμε να ορίσουμε: π.χ.: «Ψυχρό είναι καθετί που προκαλεί το αίσθημα ψύχους».

Είδη ορισμών ανάλογα με τον τρόπο που παρουσιάζουν την οριστέα έννοια

Αναλυτικοί: Δήλωση των γνωρισμάτων μιας έννοιας

π.χ.: *Ο άνθρωπος είναι θηλαστικό δίποδο*

Συνθετικοί: συνδυαζόμενα τα γνωρίσματα παράγουν την έννοια

π.χ.: *Ευθεία είναι η γραμμή που σχηματίζεται από την ένωση πολλών σημείων*

Σε κάθε παράγραφο ορισμού έχουμε:

α) οριστέα έννοια

πρόκειται για την έννοια που ορίζεται στην παράγραφο και αυτή δηλώνεται συνήθως στη θεματική περίοδο.

β) η έννοια γένους

πρόκειται για την ευρύτερη κατηγορία εννοιών με τα ίδια χαρακτηριστικά γνωρίσματα, στην οποία ανήκει η αρχική έννοια.

γ) η ειδοποιός διαφορά

πρόκειται για τα στοιχεία εκείνα, που διαφοροποιούν την οριστέα έννοια από κάθε άλλη που ανήκει στο ίδιο γένος εννοιών.

β) Με διαίρεση

Είναι ο χωρισμός ενός όλου σε μέρη.

Ειδικότερα με τη διαίρεση αναλύουμε ένα όλο (γένος) στα μέρη του (είδη) με βάση κάποιο ουσιώδες γνώρισμά τους.

Ο τρόπος αυτός παραγραφοποίησης μας αποκαλύπτει τα συστατικά στοιχεία που απαρτίζουν ένα αντικείμενο ή μια έννοια.

Μας βοηθά στην ολοκλήρωση της ακριβούς γνώσης των μερών, αλλά και στη συστηματοποίηση των ιδεών και των γνώσεων μας με βάση τις ουσιαστικές σχέσεις τους.

Τα στοιχεία μιας διαίρεσης

Η διαιρετέα έννοια - Η βασική ιδέα.

Η διαιρετική βάση - Το κοινό γνώρισμα των ειδών που θα προκύψουν.

Τα μέρη της διαίρεσης - Τα είδη που προκύπτουν από τη διαίρεση.

Η δομή της παραγράφου με διαίρεση

Στη θεματική περίοδο παρουσιάζεται το διαιρούμενο σύνολο και τα μέρη που το αποτελούν.

Στην ανάπτυξη της παραγράφου υπάρχουν σχόλια ή παρέχονται πληροφορίες για κάθε μέρος του διαιρούμενου όλου χωριστά.

Στην κατακλείδα υπάρχει συμπέρασμα.

γ) Με παραδείγματα

Σε κάποιες περιπτώσεις η ανάπτυξη και η τεκμηρίωση της θεματικής περιόδου μιας παραγράφου γίνεται με τη χρήση παραδειγμάτων.

Τα παραδείγματα είναι συγκεκριμένες περιπτώσεις που υποστηρίζουν μια άποψη, ιδέας κλπ.

Τα παραδείγματα αντλούνται από την καθημερινή ζωή, την προσωπική εμπειρία, την ιστορία, τις βιβλιογραφικές πηγές κλπ.

δ) Με σύγκριση – αντίθεση

Στις λεπτομέρειες – σχόλια η παράγραφος αναπτύσσεται με σύγκριση – αντίθεση που πραγματοποιείται με δύο κυρίως τρόπους:

Κάθετη δόμηση

Παρουσιάζονται όλα τα γνωρίσματα ενός μέλους και στη συνέχεια όλα τα γνωρίσματα του άλλου μέλους.

Οριζόντια δόμηση

Καταγράφονται σημείο προς σημείο οι ομοιότητες και οι διαφορές των συγκρινόμενων – ανπιθέμενων μελών.

Η κατακλείδα περιλαμβάνει το συμπέρασμα της σύγκρισης ή μια γενική παρατήρηση.

Συνήθως, υπάρχουν συνδετικές λέξεις που χρησιμοποιούνται σε μια παράγραφο που περιλαμβάνει σύγκριση – αντίθεση.

Αντιθετικοί σύνδεσμοι

μα, αλλά, παρά, όμως, ωστόσο, μόνο

Άλλες αντιθετικές λέξεις:

εντούτοις, μάλιστα, μολαταύτα, αντίθετα, έπειτα (με αντιθετική και όχι χρονική σημασία), εξάλλου κλπ.

Η δομή της παραγράφου με σύγκριση – αντίθεση:

Στη θεματική περίοδο αναφέρονται τα δύο συγκρινόμενα – ανπιθέμενα μέρη.

Στην ανάπτυξη της παραγράφου υπάρχουν σχόλια ή παρέχονται πληροφορίες για κάθε ανπιθέμενο/ συγκρινόμενο μέρος ξεχωριστά.

Στην κατακλείδα υπάρχει συμπέρασμα πάνω στην αντίθεση – σύγκριση.

ε) Με αναλογία

- Αν η θεματική περίοδος είναι διατυπωμένη ως μεταφορά ή παρομοίωση, τότε η παράγραφος αναπτύσσεται με αναλογία, δηλαδή με μια εκτεταμένη παρομοίωση.
- Με τη μέθοδο της αναλογίας βεβαιώνουμε την ομοιότητα ανάμεσα σε δυο αντικείμενα, φαινόμενα κ.λ.π. τα οποία κατά βάση είναι ανάμοια.

Στη μέθοδο αυτή έχουμε δυο μέρη:

- Το ένα μέρος αναφέρεται στο περιγραφόμενο αντικείμενο.
- Το άλλο σε ένα αντικείμενο πιο οικείο που παρουσιάζει ομοιότητες με το περιγραφόμενο αντικείμενο.

Tip

Μια αναλογία δε βασίζεται πάντοτε στη λογική, δεν οδηγεί, δηλαδή σε λογικά αδιάσειστα επιχειρήματα.

Η δομή της παραγράφου με αναλογική ανάπτυξη:

- Θεματική περίοδος: Ορίζονται τα μέρη της αναλογίας.
- Σχόλια - Λεπτομέρειες: Το μέρος της αναλογίας που είναι απλό και οικείο.

Ακολουθεί το μέρος της αναλογίας που θέλουμε να διασαφηνίσουμε

- Κατακλείδα: Συμπερασματικά εντοπίζεται το κοινό στοιχείο που συνδέει τα μέρη της αναλογίας.

στ) Με αιτιολόγηση

Πολλές φορές η θεματική περίοδος διατυπώνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να χρειάζεται η αιτιολόγηση του ισχυρισμού – θέσης που εκφράζει.

Χρησιμοποιείται η μέθοδος της αιτιολόγησης, όταν η θεματική περίοδος μας παρακινεί να ρωτήσουμε «γιατί;»

Για την ανάπτυξη μιας παραγράφου με αιτιολόγηση χρησιμοποιούνται:

- **αιτιολογικές προτάσεις** που εισάγονται με αιτιολογικούς συνδέσμους (*γιατί, επειδή, αφού*)
- **υποθετικοί συλλογισμοί**, που δηλώνουν τον όρο ή την προϋπόθεση με την *οποία γίνεται κάτι* (αν, εάν, σαν, άμα, υπό την προϋπόθεση)

Παράδειγμα

- *Η εγκληματικότητα διογκώνεται στην εποχή μας.* Η εμφάνιση φαινομένων, όπως οι ανεπίτρεπτες οικονομικές ανισότητες, η κλιμάκωση της ανεργίας των νέων ανθρώπων και ο αποκλεισμός μεγάλων ανθρώπινων συνόλων από τα οικονομικά αγαθά βρίσκονται πίσω από την ανεξέλεγκτη έξαρση της διαφθοράς και της νεανικής εγκληματικότητας.

ΠΡΟΣΟΧΗ: ΝΑ ΜΗΝ ΠΑΡΑΛΕΙΠΕΤΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΜΕ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΟΤΑΝ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ.

Η δομή της παραγράφου με αιτιολόγηση

- Στη θεματική περίοδο διατυπώνεται μία άποψη η οποία χρειάζεται οπωσδήποτε αιτιολόγηση.
- Στην ανάπτυξη της παραγράφου, οι περίοδοι που ακολουθούν παίρνουν το χαρακτήρα απάντησης στο προηγούμενο «γιατί», αποτελούν τα επιχειρήματα με τα οποία αιτιολογείται η άποψη της Θ.Π.

- Στην κατακλείδα υπάρχει συμπέρασμα-επιβεβαίωση της αρχικής τοποθέτησης.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Δεν αρκούμαστε πάντα σε μια μέθοδο....

Πολλές φορές επιβάλλεται ο συνδυασμός δύο ή περισσότερων μεθόδων παραγραφοποίησης των αποδεικτικών συλλογισμών.